

BISERICA și ȘCOLA.

Fóia bisericescă, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 995/898.

IOAN,

din îndurarea lui Dumnezeu episcop diecesan al Aradului, Orădii-mari, Ienopolei și al Halmagiului, precum și al părților adneșate din Banatul Temișan.

Iubitului cler și popor eparchial: dar și milă dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Isus Christos.

În ziua de 16 28 Iunie a. c. se implinesc 25 de ani, de când după voința lui Dumnezeu a fost chemat la cele eterne fericitul Archiepiscop și Metropolit Andreiu baron de Șaguna. Din incidentul acesta măritul nostru congres național-bisericesc din anul trecut, a luat concludul, ca aniversarea a douăzeci și cincea dela trecerea din viață a fericitului prelat să se serbeze în întregă Metropolia, în un mod demn de marele Archiereu; ér pré Venerabilul Consistoriu metropolitan, prin concludul luat la 11 Noemvre 1897 Nr. 309 M. a dispus, ca această sărbătoare să se țină în Dumineca premergătoare, și adecă în 14/26 Iunie a. c.

În conformitate cu numitele concluse, venim și noi a dispune: ca în Dumineca din 14 26 Iunie a. c. după sfânta liturgie să se celebreze în toate bisericile și din eparchia noastră parastas solemn, pentru odichna sufletului fericitului Archiereu, și să se țină din partea preoțimii și o cuvântare comemorativă, în carea să se espună viața și faptele mărețe ale densusui.

Când comunicăm acestea iubitului nostru cler și popor, — totodată aflăm de bine a-i aminti, că toate neamurile țin de cea mai frumoasă datorință de pietate față de bărbații de valoare trecuți din această viață, ca la anumite zile și epoce să se serbeze amintirea, nu numai pentru manifestarea simțului de recunoș-

tință; dar și pentru-ca virtuțile și vrednicia lor, să-le potă servi de un bun îndreptariu pentru viață și desvoltare.

Asemenea scop îl-urmărim și noi prin sărbătore, la carea invităm de astădată iubitul nostru cler și popor, și anume ca în conformitate cu modul de gândire al fericitului Archiereu, să petrecem această zi în rugăciuni evlavióse și în meditațiuni asupra vieții și faptelor sale, — ca astfeliu pre de o parte să depunem cu toții, cler și popor, tributul de recunoștință și mulțămire, cu carele îi datorim, ér pre de altă parte, ca privind asupra vieții și faptelor lui, să ne întărim tot mai mult în credința în Dumnezeu, în alipirea de biserică străbună, în iubirea noastră de neam și de patriă, — și în același timp să contribuim și la educațiunea tinerimii în spiritul sfintei evanghelii și al sfintei noastre biserici străbune.

Prin viața și faptele sale fericitul Metropolit Andreiu Baron de Șaguna a intrat în șirul acelor bărbați mari, ale căror fapte se pot aprețui și judeca în mod nimerit numai după morțe, și după ce operele lor, punându-se în practică prin generațiunile, ce-i urmază, ajung stadiul, ca în școla vieții să li-se probeze valoarea și puterea de a concurge și a înlesni mersul popórelor spre desvoltare și înaintare. Cu opere de această natură și-a încununat fericitul Metropolit firul vieții sale.

Dărui de Dumnezeu cu cele mai frumoșe calități personale, împodobit cu o rară creștere întru frica lui Dumnezeu, și îmbogățindu-și prin studiu profund sufletul său mare cu bogate cunoștințe din științele teologice și din alte științe, precum și cu o prevedere, de a combina și cugeta pre veacuri înainte, — când a fost chemat de providință, să ia asupra-și sarcina apostoliei în fruntea bisericii române, — întregă viața și-o dedică

în serviciul unei rodnice lucrări săvârșite cu un plan și cu program bine determinat, pentru a reda sfintei noastre biserici toate condițiile și toți factorii, dela cari depinde o succésă punere în aplicare a cuvântului lui Dumnezeu, întru organizarea canonică a bisericii și întru buna creștere și înaintare a poporului.

Întrând și trăind în spiritul apostolic al bisericii noastre străbune, fericitul Metropolit desvôltă o rară activitate atât pe terenul literar și al păstoririi bisericii, cât și pe terenul reorganizării bisericii noastre pe bazele ei canonice-divine.

Spre a reda sfintelor slujbe și cultului divin frumșeța și podôba indicată prin scrierile sfinților părinți și prin instituțiile canonice ale bisericii noastre, fericitul Arhiepiscop a revêdut și a publicat cărțile rituale ale bisericii noastre; dinpreună cu mai multe opuri teologice de valôre. Pre terenul pastoral fericitul Metropolit a lucrat întrégă viéta sa la întărirea credinței în Dumnezeu, la potențarea iubirii față de biserică și patriă, și la îndreptarea disciplinei clerului și poporului, în spiritul așezămintelor bisericii noastre.

Pentru promovarea culturii clerului și poporului a înființat școle, și a inițiat zelul pentru înființarea de fonduri bisericicești culturale. Pre terenul organizației bisericii fericitul Metropolit a luat în mâinile sale lucrarea cea grea și împreună cu multe și mari jertfe pentru a efeptui despărțirea ierarhică de biserică soră sêrbescă, și reactivarea vechei noastre Metropolii; și ajutat de fruntașii clerului și poporului nostru din timpul sêu, — lucrând cu tact și înțelepciune, din voința lui Dumnezeu și prin grația Majestății Sale prea gloriosului nostru împêrat și Rege apostolic Francisc Iosif Întaiul, a realizat reactivarea vechii noastre metropolii române, și în legătură cu această reactivarea constituției noastre bisericicești pe bazele ei canonice primitive.

Prin viéta și activitatea mănôsă a fericitului Metropolit, biserică și poporul român, — carele la intrarea sa în serviciul bisericii porta urmele unui trecut de tristă aducere aminte, — a fost chiămat la o nouă viéta, menită a iniția în istoria bisericii române epoca cea mai bogată în fapte mărețe. Reinvierea literaturii noastre bisericicești și teologice, reactivarea și reinvierea vechii noastre Metropolii și reactivarea constituției noastre bisericicești pe baza statutului organic, sânt opere mărețe, cari tôte sânt strêns legate de viéta și activitatea fericitului Metropolit Andreiu. Tôte acestea pentru desvôltarea și înaintarea noastră ulterioară.

Și în timpul celor 25 de ani trecuți dela mórtea sa, această direcțiune s'a dovedit, că este sigură și reală, prin faptul, că asemănând starea de astăzi a bisericii noastre cu starea de înainte de 25 de ani vom afla, că în timpul acesta urmând direcțiunii indigitate de fericitul prelat, deși am trecut prin împrejurări destul de grele, biserică noastră a realizat însemnate progrese; și astfel cele ce am putut realiza în decursul celor 25 de ani din urmă ne sânt o puternică dovadă, că lucrând și în viitoriu tot cu mai mult zel în direcțiunea indigitată de fericitul marele arhiepiscop, vom putea să obținem din an în an rezultate tot mai însemnate întru întărirea poporului nostru în credința în Dumnezeu, întru alipirea și iubirea de legea și biserică străbună, întru iubirea de neam și de patriă, — precum și întru întărirea organismului sfintei noastre biserici, și prin acestea întru înaintarea noastră în tôte cele bune și folositoare.

Pentru a putea ajunge asemenea dorințe salutare, să sêrbăm, iubiților, amintirea marelui Arhiepiscop cu tótă evlavie, nu numai pentru a-ne arêta simțul de recunoștință, ce-i datorim, dar și pentru a lua din viața și faptele aceluia fericit, tot atâtea învățături bune și folositoare, pentru noi și urmașii nostri. Și anume să învățăm că densus numai prin buna creștere începută în casa parintescă și urmată în școle, și-a desvôltat marele talent al sufletului și al minții, cu care, pre lângă ajutorul lui Dumnezeu, a îndeplinit atâtea fapte mărețe neperitoare; și așa să înzestram și noi pre ai noștri cu asemenea bună creștere din casa parintescă, apoi să înțelegem, că tôte a-le lumii trec, ca și visul cel de noapte, și numai singură fapta cea bună este ce nu trece, ci rămâne ca să se amintescă cu laudă, și după mórte, până în cele mai depărtate timpuri.

Deci pentru a oferi și iubitelui nostru cler și popor ocaziune binevenită, nu numai de a-și arêta recunoștința, câtră acel mare binefacătoriu al nostru, dar și de a lua și densus asemenea învățături folositoare, se însărcină onorata preoțime, a invita și poporul, cu 8 zile mai înainte la acea serbare, ér pre învățatori a-i pofti să participe dinpreună cu elevii, și prin cântările prescrise la acea serbare.

Deasemenea însărcinăm pre onorata preoțime, că unde sânt mai mulți preoți, toți să servescă la parastas; cum și ca în cuvântarea comemorativă, ce o va ținea preotul la această ocaziune, să arate poporului viața, merrile și operele, cari fac mărimea fericitului arhiepiscop.

În deplină convingere, că tôte acestea sê

vor îndeplini cu pietate, pre lângă împărțireabine cuvântării noastre arhieriești am rămas

Arad, 19 Maiu 1898.

Al vostru tuturor

de binevoitoriu :

Ioan Mețianu, m. p.

Episcopul Aradului.

Vorbirea P. S. S. părintelui Episcop I. Mețianu

ținută în casa magnaților în ședința dela 7 Iunie st. n. a. c.

Ilustră casă a magnaților!

După ce Excelenția Sa arhiepiscopul și metropolitul bisericii gr. or. române din Sibiu, atât în numele său, cât și al episcopatului și al bisericii gr. or. române din patrie, a înaintat și casei deputaților, și acestei ilustre case, o reprezentațiune în contra proiectului de lege aflătoriu sub pertractare ; dar după ce dânsul din cauza unei indispozițiuni n'a putut participa la această ședință : în numele dânsului și al colegului episcop Nicolau Popea, îmi iau eu voie a espune pe scurt, motivele acelei reprezentațiuni, precum și ale propunerii cuprinse în aceea.

După cât am cuprins și eu textul și motivarea aceluia proiect, statul intenționează ameliorarea dotațiunii preoților, dela parochiile mai slab dotate, din două motive : unul că și preoțimea face multe servicii bune statului, mai ales prin cultura și morala ce o dă cetățenilor statului, și așa și statul se vede datoriu, a o ajuta în lipsele ei, pentru a și putea împlini tot cu mai mult zel și mai mari rezultate sublima ei chemare ; ear al doilea motiv este : că prin introducerea așa numitelor reforme politice bisericesti, luându-se preoțimei o însemnată parte din venitele ei legale : este just și equitabil, ca și statul să-i rebonifice măcar în parte, acele pierderi.

Purcedând din aceste motive, statul ar avea datorința, a concurge fără vre-o restringere, la ameliorarea dotațiunii preoțimei preste tot, însă mai ales la ameliorarea dotațiunii preoților din parochiile mai slab dotate, și bisericile i-ar fi recunoscătoare.

După-ce însă, după cum se vede din proiectul de sub pertractare, statul intenționează a și împlini aceea datorință, numai pe lângă unele restringeri și ingerințe dăunose, în dreptul autonom al bisericilor, pe lângă restringerile indicate în proiect, în acel drept mult mai prețios tuturor bisericilor, decât să-l

jertfească, nu pentru aceea ameliorare modestă, pusă în vedere, dar nici pentru alta ori-cât de mare : așa dar pe lângă restringerile indicate în proiect, biserica gr. or. română, ori-cât de săracă, nu-l va putea primi acel ajutoriu, și cred cumcă cu atât mai puțin îl vor primi alte biserici mai avute.

Prin proiectul de sub întrebare i-să rezervă guvernului ingerința și dreptul de a hotărî însuș, câtă ameliorare ori întregire să capete unul ori alt preot, folosind auctoritatea bisericescă numai de mijloc la procurarea datelor și la împărțirea competenței de întregire, pre când dreptul autonom al bisericilor pretinde, ca totă suma de ajutorare să se pună la dispozițiunea autorităților bisericesti pentru împărțire, ca uneia care singură cunoște atât lipsele cât și meritele preoților submanuați.

Dar și mai evident se arată ingerința statului în dreptul autonom al bisericilor, mai ales din §-ii 7, 8 și 9 ai proiectului, prin cari preoții se espun arbitriului tuturor celor ce ar voi a'-i denuncia.

Pentru-că se dice în acei paragrafi, că dacă care-va preot ar deveni dat în judecata bisericii, pentru purtări nemorale ori contrare statului, chiar și dacă auctoritatea bisericescă nu l-ar afla vinovat, el tot își pierde dreptul la ajutoriu, decumva judecata bisericescă n'ar mulțami pe ministru.

Prin această statul își arogă dreptul de a supracensura judecățile autorității bisericesti, pedep-sind însuș pe unii și alții preoți prin detragerea ajutoriului.

Prin această dispozițiune se dă tot-odată cel mai dureros vot de neîncredere autorităților bisericesti, și mai ales Episcopilor ; ear preoții se espun arbitriului tuturor denunciatorilor, cari nu arare-ori denuncă pe preoți, cu felurite învinuiri, de regulă exagerate, numai de niște referințe personale încordate.

O asemenea ingerința își arogă statul și prin § 15 al atinsului proiect de lege, în care își rezervă dreptul și în formarea sau înființarea de parochii nouă, denegând ameliorarea dotațiunii preoțesti, la atari parochii de nou înființate, fără consensul său, ba putând cere chiar desființarea aceloră. Precând știut este, că bisericile au dreptul a înființa parochii, ori unde ar cere lipsa.

Chiar și numai din cele până aici espuse înderează deajuns ingerința statului în dreptul autonom al bisericilor și dacă vom cerca ce equivalent să ofere bisericilor pentru acele mari sacrificii cerute dela ele, vom afla o prea modestă și neînsemnată recompensă, vom afla că se ofere preoților dela parochiile

mai slab dotate, cari n'au absolvat 8 clase gimnasiale, o completare a dotațiunii lor, deocamdată până la 300 respective 400 fl.; ear celor cu 8 clase gimnasiale până la 600—800 fl.; sau cu alte cuvinte, dacă un preot fără 8 clase, ar avea din parochia sa 200—250 fl., atunci să i-se completeze dotațiunea încă cu 100 fl. sau cu 150 fl. ca să ajungă la 300 fl., respective la 400 floreni; ear dacă preotul având 8 clase ar avea din parochia sa 500—600 fl. acelaia să i-să mai completeze cu 100—200 fl. dela stat.

Deși nu pot înțelege, care ar fi adevăratul motiv, ca preoții cei cu 8 clase gimnasiale, să capete dublu, ca cei ce au numai 6 ori 7 clase: totuși trebuie să dechiar, că această dispozițiune după mine nedreaptă, atinge mai ales pe preoțimea gr. or. română, dintre care mare parte are numai 6 și 7 gimnasiale; dar tot odată trebuie să și adaug, că la acesta nu pörtă vina numai aceea preoțime, nici biserica, ci și însuș statul, carele n'a permis confesiunii noastre gr. or. române, nici pe banii ei proprii a înființa gimnasilor confesionale, unde tinerimea ar putea studia cu spese mai modeste, ca în cele streine, așa că confesiunea gr. or. română din patriă cu peste un milion și jumătate de suflete, abia are un singur gimnasiu cu 8 clase, pe când alte confesiuni, cu asemenea număr de suflete, au pöte și 10 gimnasilor.

Dacă vom compara dotațiunea de 300 fl. respective 400 fl. a preoților cu 6—7 clase, cu aceea a învățătorilor, — cari peste tot nu au calificațiunea preoților, — și de vom considera că învățătorii, la prima lor intrare în oficiu, capătă leafa de 300—400 fl. apoi quartir, grădină, lemne de foc, adausul quiquenal, și peste acestea și dreptul de pensiune: atunci ne vom convinge, că în unele locuri, chiar și preoții cei cu 8 clase, sunt mai slab dotați, decât învățătorii.

Considerând acestea, precum și împrejurarea, că prin legile așa numite politice-bisericești, au pierdut din venitele lor și preoții cei ce de presinte au dela parochiile lor 800 fl. fără a li-să fi pus și lor în vedere vre-o despăgubire dela stat: atunci bisericile cu drept cuvânt pot pretinde, ca modestul ajutoriu ce-l dă statul, să-l pună la dispozițiunea lor, pentru-ca ele să-l distribuie după lipsele și meritele preoților, având a da guvernului numai o socoteală despre distribuire.

Nu știu cum vor cugeta alte biserici, știu însă, că acesta este dorința bisericeii mele, și că numai

feliul acesta de distribuire, ar mulțami atât pe preoți cât și pre credincioși, cum și că biserica mea deși săracă, ea totuși n'ar putea primi nici un feliu de ajutoriu, ori-cât de însemnat, prin care s'ar tinde călcarea celor mai cardinale drepturi a-le ei.

Din aceste motive nu primesc proiectul de sub pertractare, nici în general: ci îmi permit a propune respingerea proiectului de sub pertractare, și îndrumarea Domnului Ministru de culte și instrucțiune publică, cu elaborarea altui proiect, cu ascultarea bisericeii gr. or. române și cu considerare la autonomia acestei bisericeii.

Proiectul de lege

pentru întregirea dotațiunii preoțescii în casa magnaților.

Marția trecută s'a pertractat în casa magnaților proiectul de lege pentru întregirea dotațiunii preoțescii. Discussiunea s'a început cu vorbirea ținută de Pré Sânția Sa părintele Episcop al Aradului I o a n M e ț i a n, pre carea o publicăm la alt loc.

Baronul S o l y m o s s y E. constată, că preoții împlinesc o misiune nobilă, și de aceea densusul ține de o cestiune de importanță, ca să fiă sprijiniți materiiminte din partea statului. Supraveghiărea, ce și o rezervă statul asupra preoțimii prin acest proiect de lege, pre vorbitoriu nu l supără. Proiectul de lege nu vatămă autonomia confesiunilor, și va avea o influință bună prin aceea că va esercia presiune asupra acelor preoți, cari nu au o ținută tocma amică statului, și cari vędënd, că statul îngrijesce de interesele lor, pre viitoriu vor abandona ținuta lor contrariă statului.

Baronul P r o n a y D. arată, că prin art. de lege XX. din 1848 s'a enunțat deplina egalitate a confesiunilor din țără, și după ce proiectul de lege nu corăspunde acestui principiu, nu-l pöte primi. De congrua romano-catolicilor acest proiect nu se ocupă. Este lucru îmbucurătoriu, că această confesiune își pöte acoperi trebuințele din mijlócele sale. Să nu se uite însă împrejurarea, că biserica romano-catolică este bogat dotată din partea statului, și deci ar fi drept și ecuitabil, ca și celelalte confesiuni din țără să fiă în asemenea mod dotate. Vorbitoriu este convins, că prin această lege preoții acatolici ajung în un raport de dependență față de stat. Și dacă o confesiune din țără se găsesce în pozițiunea de-ași dota preoții ei astfel, ca să pötă fi feriți de a-și perde independența, atunci este lucru drept și ecuitabil a se da tuturor confesiunilor din țără posibilitatea de a-și crea o astfel de stare. Proiectul alterază și organizațiunea bisericeii protestante, deörece după organizarea acestor bisericeii preotul pöte să și primască dotațiunea eschisiv numai dela comună. Cestiunea ajutorării confesiunilor se pöte rezolvi astfel, ca statul după as-

cultarea confesiunilor să pună la dispozițiunea acestora sumele de lipsă pentru acoperirea trebuințelor, ér această dotațiune să-se asigure prin lege. Vorbitorul combate mai departe ingerința guvernului în afacerile disciplinare, și dechiară că această ingerință învólvă în sine fără motiv neîncredere față de biserică.

Er n u s z t K. vorbește pentru proiect, și vede întrênsul progres în direcțiunea consolidării statului magiar unitar. Apróbă proiectul și din punctul de vedere politic, deóre-ce după dênsul, este cu dreptul ca guvernul să-și asigureze o anumită ingerență.

Pré Sântia Sa părintele Episcop al Caransebeșului N i c o l a u P o p e a dechiară, că se alătură întru tóte la espunerile și la propunerea făcută de P. S. S. părintele Episcop I o a n M e ț i a n u.

Episcopul B a l t i k nu primește proiectul de lege în textul prezentat din motivul că nu corêspunde art. de lege XX. din 1848. Constată, că nu este corect, ca între preoți să-se facă diferență în privința dotațiunii, deórece cu 400 fl nu este în stare să-și susțină un preot familia sa. În ingerința, ce o acordă guvernului acest proiect de lege în afacerile disciplinare și în înființarea de parochii nouê dênsul vede vătămarea autonomiei bisericilor.

După această ieă cuvêntul Escelenția Sa, dlu ministru W l a s s i t s, și arată, că prin acest proiect de lege statul intenționează a veni în ajutoriu preoților. Drepturile autonome ale bisericilor nu se alterează, deórece contra hotăririlor guvernului proiectul admite apelațiune la judecătoria administrativă. Cu privire la observarea făcută de P. S. S. pâr. Episcop Ioan Mețian, și anume, că dacă proiectul de lege s'ar primi în forma, în carea s'a prezentat, biserică gr. or. română n'ar primi ajutoriu dela stat, în condițiunile, în cari acela i-se ofere, — dlu ministru dechiară următoarele: nu știu, dacă această este o amenințare, seau nu, dar dacă ar fi să-și amenințare, dechiar, că eu nu mă las terorizat prin nici un felu de amenințare.

Contele E s z t e r h á z y nu primește proiectu din motivul, că statul printr'ênsul își-arógă putere și amestec în afacerile disciplinare ale bisericii, și privește religiunea numai de un mijloc față de naționalități.

Escel. Sa Metropolitul V. M i h a l y i dechiară, că nu primește proiectul din motivul, că bisericii greco-catolice nu i-se acordă nici un favor, ér în dispozițiunile lui, cai admit statului drept de controlă în afacerile bisericii nu este nicăiri exprimat, că acel drept nu s'ar estinde și asupra bisericii greco-catolice. Congrua preoților gr. cat. nu este regulată. Posițiunea materială a acestora este foarte nefavorabilă. Cu tóte acestea despre dênșii prin acest proiect nu se face nici o îngrijire. Autonomia bisericii încă se vatămă, din motivul că proiectul acordă drept de ingerință la înființarea și străformarea parochiilor.

Bar. R u d n y á n s z k y I. dechiară, că dênsul are excepțiuni în contra representațiunii subter-nute contra acestui proiect de biserică greco-orientală română. Representațiunea, dice vorbitorul, se plânge contra proiectului, și anume, că prin acest proiect bisericile naționale se privesc de inimici pre față séu în ascuns ai statului. Din proiect inse nu rezultă o astfelu de tendință. Representațiunea se plânge mai departe, că dispozițiunile legii criminale sunt atât de laxe, încât și ómeni nevinovați pot să fie luați la răspundere și pedepsiți. Acesta însă nu stă, de óre-ce legea criminală se privește de mult mai blândă, ear asprimea contra delictelor comise prin fapte contrare statului este necondiționat la loc. Cu acestea și-a ținut de datorință — dice vorbitorul — a reflecta la vorbirea Episcopului Mețianu.

La vorbirea baronului Rudnyánszky Pré Sântia Sa parintele Episcop Ioan Mețianu luând cuvêntul în cestiune personală, constată, că prin representațiunea înaintată de biserică greco-orientală română corpurilor legiuitoare în cestiunea proiectului de sub întrebare nimenea n'a intenționat a vătămă pre cineva, cu atât mai puțin nobila națiune magiară.

În desbaterea specială dlu I o s i f G a l a făcut două propuneri, și anume la § 11, ca stolele dela înmormântare să nu se compute la staverirea ajutoriului de stat, și la §-ul 17, ca să-se lase din text alinea ultimă a acelu paragraf, în carele se autorisază ministru, ca în cas când nu s'ar putea face învoiélă între guvern și autoritatea bisericescă în privința împărțirii ajutoarelor la preoți — să distribue ministru însuși acele ajutoare direct preoților. Nici una din aceste propuneri însă nu a fost primită; și casa magnaților a votat proiectul de lege în general și în special fără nici o modificare așa cum a fost votat de casa deputaților.

Despre spiritism.

Epoca deșteptării.

Magnetismul, hipnotismul și Somnambulismul.

— STUDIU —
de D. V o n i g a.

(Continuare.)

Somnambulii se ridică în lumea spirituală și stau în legătură internă cu spiritele repausaților. Un „spiritus familiaris“, numit de conducător al lor, îi poartă prin lumea spirituală și li arată și esplică tóte secretele acestei împărății. Sub conducerea acestui „spiritus familiaris“ fac călătorii și în părțile lunei străine și în voajul lor spiritual se avântă chiar până în lună și stele.

Cam pe la finea seclului trecut, o societate esegetică și filantropică din S t o c k h o l m, a încercat — în favorul necromantie și magiei — subminarea sistematică a magnetismului animalic. — Membrii acestei societăți erau aderenții cei mai infocați ai principiilor lui S c h w e d e n b o r g. — Nainte cu câteva decenii, C a h a g n e t,

pantofar francez, a început a predica din nou ideea întemeierii unei „noue biserici“ (religiune) întemeiată pe principii magnetico-necromantice. — Pantofarul visionar vestea adevărat, că lui i-s'a prezentat în vis spiritul lui Schwenkenburg și l'a însărcinat cu întemeierea numitei biserici nouă, în care atât administrarea și conducerea, cât și ceremonialul vor a se înființa și introduce în sensul ordinațiilor spiritelor. — Cahagnet — nu-i vorbă — a și produs frumoase rezultate în misiunea sa de întemeietor de religie. De observat însă e, că mai ales și mai multe numai în America a putut obține, — în această lume clasică a înșelăciunii și șarlataniei.

Principiile religiunii lui Cahagnet sunt basate pe visurile sensuale ale „extaticilor“ săi, cari în visurile lor vorbesc de tot felul de reamintiri fanatice ale învățăturilor lui Schwedenborg depuse în opurile sale — și cari culminează în înclinarea spre extravaganțe și desfrâu. — Persoanele alese și încredincite de a putea avea legături intime cu spiritele — erau mai ales din sexul femeilor, și cari forțau a fi vedute și audite numai de cei ce sunt în stare de adormire.

„Linia marcantă a scrierilor lui Cahagnet e molesirea spiritului, lipsa principiilor fundamentale religioase, confesiunea cugetării și nemulțămirea sufletească, ceea-ce dealtminteria caracterizează foarte nimerit spiritul lănced și degenerat a unor clase a societății parisiene“ dice Petry.

După cercetările mai nouă ale fiziologilor, celea mai multe explicații ale magnetismului animalic, se pot socoti de învechite deja. — Insuș Mesmer, care s'a încercat a arăta explicarea unui fluid subtil, n'a putut produce mai mult decât o explicațiune materialistică a acestui magnetism.

Kisser a căutat basa magnetismului animalic sau de viață în „puterea spiritului pământului“ pe carea o deosebește cu cea mai mare rigore de orice putere fizică naturală, — acceptându-o ca o putere „generis suis“. — Robions, Du Patet, Gassavant ș. a, susțin că cauza magnetismului este „fluidul nervic“ (spiritul —, eterul-nervic); iar Barbariu, Schopenhauer, Puyssigur etc. considera de unic moment lucrător în manifestarea puterii magnetismului, forța fizică și voința magnetisorului; iar alții puterea conlucrătoare o atribuiesc lumii spirituale.

Fenomenele stării somnambulice, Bilott le atribuie ângerilor; — iar Cav. Gongenot de Mousseaux, Dr. Feste de Mirville, T. H. Martin etc. în întreaga opera magnetisării ved un fel de joc al spiritelor rele. — Deleuze și Du Patet, cari la început erau cei mai neînpăcați contrari ai teoriilor spiritistice — în urmă au primit credința în influinței demonice.

Savanții scrutează neîncetat cauzele magnetismului (a hipnotisării) și se încearcă a afla explicarea fenomenelor sale.

Bertrand nainte de această cam cu un jumătate de veac a și aflat calea adevărului. — Acest savant teoriează: că atât puterea magnetică a magnetisorului cât și fluidul magnetic precum și lucrarea și efectele hipnoti-

sării — toate își au explicarea în imaginațiunea respectivelor persoane. — Primul însă, care a cunoscut esența și toate cauzele Mesmerismului (magn. animalic sau de viață, hypnotismul) — a fost Drul I. Braid, medic practicant în Manchester (rep. la 1860 în etate de 75 ani).

(Va urma.)

Reuniunea învățătorilor români dela școlile popor. conf. gr. or. din protopopiatele Arad, Chișineu, Șiria, Borșineu, Buteni, Radna și Halmagiu.

Nr. 286/898.

A p e l.

Spiritul timpului reclamă progres. Poporul român voește să se valideze înaintea popoarelor conlocuitoare și în fața lumii, dar puțini sunt la număr acei fii ai săi, cari pot înfrunta cu succes toate piedecile ce se pun în calea progresului său. Ajutor momentan își caută poporul român în preoții și învățătorii săi, căci astăzi numai acestia îi cunosc fundamental durerile și suferințele, de-orece aceștia trăesc și simțesc cu densul. De aici învederază, că poporul nostru va pute înainta în bunăstare spirituală și materială numai dacă va avé prelungă sine preoți și învățători vrednici.

Învățătorii ortodocsi români din sus amintitele șapte protopopiate aradane, cunoscându-și grăua misiune, ce o au întru dezvoltarea poporului, s'au întrunit și au format o reuniune. În carea coadunându-se discută cestiuni importante referitoare la cultivarea lor proprie și la educațiunea poporului român preste tot. Această reuniune își ține în tot anul adunarea sa generală și învățătorii fie-cărui protopopiat pertractează cestiuni didactice, coadunându-se cel puțin de câte două ori în fie-căre an la școla cutărui confrate din protopopiat.

Din contribuiri proprii ale membrilor, această reuniune a pus basă la o bibliotecă centrală în Arad, și la alte biblioteci particulare în provincie, în protopopiatele mai sus amintite; dar lipsa de mijloce materiale nu-i permite să-și ajusteze aceste foculare de cultură, după cum s'ar pretinde în aceste timpuri critice din mai multe puncte de vedere. Dorind însă reuniunea, ca totuși să mâne înaintea această cauză importantă, vine și se adresază mai întâi către P. T. Domni autori și editori de cărți române de orice conținut, precum și către toți românii, cari au durere de inimă către cauza educațiunii poporului român și sunt binecuvântați de Dumnezeu și cu orice bunăstare materială, să se îndure a trimite câte un exemplar din cutare, sau cutare op de valoare, spre a înbunătăți astfel biblioteca noastră centrală, sau pre cele din singuraticile protopopiate ca să ușurăm învățătorilor membri ai acestei reuniuni modalitatea de a se perfecționa tot mai mult în cultură, ca apoi să pôtă contra sta tot cu mai mare

efect împotriva greutăților multifarii pornite și porninde asupra educațiunii poporului român.

Dumnezeu carele știe și vede toate nu va lăsa nerăsplătite dăruirile, ce ni se vor face din ori ce parte, căci în rugăciunile noastre ne vom aduce totdeauna aminte de marinișii noștri binefăcători, ale căror nume le vom eternisa atât în analele reuniunii, cât și în inimile noastre, dar și pe calea publicității.

Ori ce fel de donațiune rogăm a-se trimite la adresa: „Teodor Ceontea profesor în Arad.”

Arad, din ședința ordinară a comitetului la 19 Maiu n. 1898.

Prof. Teodor Ceontea,
președinte.

Ios. Moldovanu,
secretar

D I V E R S E.

* *Examenele dela institutul ped.-teologic din Arad* la finea anului școlastic 1897/8 se vor ține după următoarea programă:

1. Joi în 4/16 Iunie dela 8—12 ore a. m. examen cu elevii dela școla elementară de praxă; dela 3—6 examen cu elevii din cursul pregătitor preparandial.

2. Vineri în 5/17 Iunie dela 8—10 cursul II preparandial: Religionea, Româna, Matematica, Germâna; dela 10—12 ore cursul I. preparandial: Româna, Pedagogia, Geografia, Istoria naturală. După amiază dela 4—6 examen de cant și tipic cu toate cursurile preparandiale.

3. Sâmbătă în 6/18 Iunie dela 8—10 ore cursul II preparandial: Pedagogia, Geografia, Istoria patriei; dela 10—12 ore cursul I preparandial: Religionea, Aritmetica și Germâna. După amiază dela 4—6 examen din cant și tipic cu toate cursurile teologice.

4. Luni în 8/20 dela 8—10 ore c. IV preparandial: Religia, Pedagogia, Geografia, Germâna; c. III prep. Religia, Pedagogia, Geografia, Germâna.

5. Marți în 9/21 Iunie de la 8—10 ore cursul IV prep. Istoria și Constituția patriei, Matematica, Româna, Fizica; dela 10—12 ore curs. III. prep. Matematica, Româna, Istoria universală, Chemia.

6. Mercuri în 10/22 Iunie dela 8—12 ore curs. I—III teol. Istoria bisericescă și Studiul biblic; curs. III teol. Omiletica.

7. Joi în 11/23 Iunie dela 8—12 ore c. I teol. Teologia fundamentală, c. II teol. Dogmatica, c. III teol. Pastorală c. I și II teol. Româna, c. III teol. Liturgia și Higiena.

8. Vineri în 12/24 dela 8—11 ore examen cu preparanții din limba maghiară.

9. Sâmbătă în 13/25 Iunie dela 8—12 ore n. a. c. III teol. Dreptul bisericesc, c. I și II teol. Pedagogia c. II teol. Morala, c. III teol. Catechetica și Constituția.

10. Duminică în 14/26 Iunie După a-ta liturgie, încheierea anului școlastic.

11. Luni în 15/27 Iunie dela 8—12 n. a. și dela 3—6 d. a. examen cu preparandistele, din c. III. și IV.

12. Marți 16/28 Iunie dela 8—12 și d. a. dela 3—6 examen cu preparandistele din c. I. și II. și cu eventualii privațiști.

* *Examenele la școla superioară de fete din Arad* la finea anului școlastic 1897/8, se vor ține după următoarea programă:

1. Luni în 8/20 Iunie dela orele 3—6 p. m. examen din Religione, Pedagogie, Română, Maghiară și Germână.

2. Marți în 9/21 Iunie dela orele 3—6 p. m. examen din Matematică, Istorie, Geografie, Fizică, Chemie, Higienă, Istoria naturală.

3. Mercuri în 10/22 Iunie dela orele 3—6 p. m. examen din muzica vocală, instrumentală și declamațiuni. Lucrurile de mână vor fi expuse în decursul examenelor.

Direcțiunea invită pe binevoitorii școlei a asista la examene.

Despărțământul protopresviteral al Reuniunii învățătorilor români dela școlile populare gr. or. rom. din protopopiatele aradane I—VII.

Nr. 1/1898

Convocare.

Conform §. 23 din statute și concludului 8. al conferinței noastre ultime, convocăm conferința primă din. a. c. pe ziua de **20 Iunie n. c.** în comuna **Pecica-română.**

Programa:

1. Chemarea Duhului Sfânt.
  2. Deschiderea conferinței.
  3. Ascultarea esamenului.
  4. Constatarea prezenților.
  5. Dasbateră esamenului ascultat.
  6. Esecutarea concludelor adun. generale.
  7. Disertațiuni.
  8. Propuneri și interpelări.
  9. Designarea timpului și locului conferinței.
  10. Incassarea tacselor.
  11. Inchiderea conferinței.
- Arad în 9 Iunie n. 1898.

Ioan Efticiu, m. p.
președinte.

Iosif Moldovanu, m. p.
secretar.

Nr. 18/898.

Reun. învă. rom. dela școlile conf. din prot. aradane I—VII, despărțământul prot. Buteni.

Convocare.

Despărțământul protopopesc Buteni, al reuniunii învățătorilor români dela școlile populare confessionali din protopopiatele aradane I—VII, își va ține adunarea de estimp **Luni la 8/20 Iunie** în comuna **Moneasa**, la care toți membrii și spriginitorii învățământului sunt poștiți a participa.

Adunarea se va ține după următoarea programă:

1. Participare la chiămarea Duhului sânt în biserică din loc.
  2. Asistare la examenul școlărilor dela școala din loc, condusă de învățătorul-preot Terențiu Non.
  3. Cuvânt de deschidere.
  4. Conferință didactică asupra examenului.
  5. Constatarea membrilor prezenți și dispozițiuni față de cei absenți.
  6. Raportul cassarului, bibliotecarului și controlorului, predarea lor la o comisiune censurătoare alegândă.
  7. Încasarea tacselor restante și curente pentru reuniunea districtuală.
  8. Colectarea temelor restante și dispusețiuni față de cei ce nu le-a prelucrat.
  9. Căutarea eventualelor teme și disertațiuni.
  10. Dispozițiuni pentru efectuarea concluziunilor adunării generale.
  11. Raportul comisiunii censurătoare.
  12. Căstirea premiului pentru monografii.
  13. Propuneri și interpelări.
  14. Defigerea locului și timpului procsimeii adunării.
  15. Alegerea unei comisiuni pentru autentificarea protocolului.
  16. Închiderea ședinței.
- Marti, în 9/21 excursiune pre la pescerile din jur. Bodești 6 Iunie (25 Maiu) 1898.

Nicolau Boscaiu,
președinte.

C O N C U R S E.

Pentru îndeplinirea capelaniei temporale pe lângă deficietul paroch Virgil Gruesu din **Selciva** — protopresbiteratul Lipovei — pe baza înaltului deciz al Ven. Consistoriu din Arad Nr. 1108/1898. prin această se scrie de nou concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foia oficială „Biserica și Școala.”

Emolumintele împreună cu această capelanie sunt jumătate din toate beneficiile parochiale, cari sunt: una sesiune de pământ parte arătoriu, darte fâneați în pășune; birul preotesc dela 139 Nr. de case, câte o măsură de cucuruz în bômbe; și stola usuată, cari toate laolaltă dau un venit anual de circa 400 fl. v. a. După încetarea din viață a actualului paroch, alesul capelan va urma ca paroch.

Dela recurenți se recere, calificatiune pentru parochii de cl. III., ér recursele lor ajustate conform dispozițiunilor legali și adresate comitetului parochial din Selciva, se le trâmăță până la terminul susindicat, subsemnatului protopop Voicu Hamsea în Lipova (Lippa), având a-sé presenta cu observarea §-lui 28 din Regulament, în vre-o Duminecă ori sêrbătore în sfânta biserică din Selciva, pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Selciva, la 5/20 Maiu 1898.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: **VOICU HAMSEA**, m. p. protopop.

—□—

Pentru ocuparea postului de învățător la școala mixtă (cl. I) și a postului de învățător dela școala de fete, din **Toracul-mie**, prin această se scrie concurs cu termen de

alegere în **30 de zile** dela prima publicare în foia oficială „Biserica și Școala.”

Emolumintele sunt: I. Pentru postul dela școala mixtă (cl. I) a) în bani gata 220 fl. v. a.; b) pentru încăldemânt de unde se va încăldi și școala 48 fl. v. a.; c) 32 fl. pentru un jucer de pământ; d) 20 chible de grâu e) 40 fl. pentru cuartir până-ce comuna biserecască l-va face în natură; f) 15 fl. pentru conferințele inv. dacă va participa; g) o grădină extravilană de 400□ și una intravilană de 120□.

Pentru postul dela școala fetelor; a) în bani gata 200 fl. v. a.; b) pentru încăldemânt de unde se va încăldi și școala 48 fl. v. a.; c) pentru școala de repetitiune 30 fl. v. a.; d) 30 chible de grâu; e) cuartir liber constățător din o chlie, cuină, spais esc și grădină.

Concurenții au sê și subșternă recursele cuvineios ajustate cu toate documentele prescise de legea școlastică, P. O. D. presbiter Paul Miulescu, în N.-Komlos, comitatul Torontal până la încheierea concursului și a sê presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătore în s-ta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, având alesul împetător a îndeplini și funcțiunea de cantor.

Sé notifică că acela dintre candidați la postul dela școala mixtă (cl. I) care va dovedi aptitudinea intru a instrua și conduce corul vocal în cuartet esistent va primi din lada s-tei biserici una remuneratiune anuală de 30 fl. v. a. și din toate venitele corului jumătate.

Din ședința com. par. din Toracul-mie, ținută la 17/29 Maiu 1898.

V. Petrovics, m. p.

Petru Mihau, m. p.

par. pres. com. par.

inv. si com. par.

În conțelegere cu mine: **PAUL MIULESCU**, m. p. ases. cons. inspektor școlăr

—□—

Pe baza ord. V. Consistoriu gr. or. oradan dtto 1/13 Aprilie a. c. Nr. 51 B. se scrie concurs pentru vacanta parochie din comuna **Hotar** și filiele Peatra și Tilechi tractul Pesteșului comitatul Bihor decretată de a III-a clasă cu termen de alegere de **30 de zile** dela prima publicare.

Emolumintele sunt: din Hotar; 1) casa parochiala cu doua chilii cuină și cămară și supra edificate cu o gradină de 400□ estimate în 60 fl.; 2) Dela 183 numere de case câte una vică cucuruz sfarmat 183 fl.; 3) claca dela 183 Nr. de case a 30 cr. de număr 54 fl. 90 cr.; 4. 10 jughere a 7 fl. de jucer de pământ 70 fl.; 5. de 800□ în pusta un teleac 5 fl.; 6. Stolele usuat la un an 100 fl. din bir și clăcuire a treia parte compete cantorului, ér din a preotului și cantorului sfătul capătă a 10-cea parte după detragerea competiței sfătului și a cantorului rămâne dotațiunea preotului 372 fl. 10 cr.

Dela filia Peatra 1. birul preotesc dela 40 numere de case câte una vică cucuruz sfarmat 40 fl.; 2. clăcuire dela 40 Nr. a 40 cr. 16 fl.; 3. grădina dela biserică estimată 15 fl.; 4. Stolele usuat 30 fl. Suma 100 fl.

Dela filia Tilechi 1. birul dela 18 numere case una vică de bucate 18 fl.; 2. claca solvită în bani 4 fl. 3. Stolele usuat 6 fl. Suma 28 fl.

Doritorii de a ocupa această parochie sunt avisati — a-și trimité recursele lor instruate cu documentele recerute subscrisului protopresbiter până la terminul susindicat în Lugașul de sus p. u. Eled și a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătore în S. biserică din Hotar pentru de a-și arăta desteritatea sa preotescă.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **TEODOR FILIP**, m. p. protopresbiter.